

ק ו נ ט ר ס
ת פ א ר ת ר א ד ז י ן

על

י מ י ה ח נ ו כ ה

**והוא ילקוט אמרות טהורות, שיחות יקרות וביאורים
מעמיקים, בענייני חנוכה**

**אשר יצאו מפיהם ומפי כתבם של כ"ק מרנן
רבותינו הקדושים לבית איזביצא ראדזין זי"ע
נלקט ונתבאר בעזר אלו-ה ממעל, על פי דבריהם
הקדושים**

(כולל הליכות ומנהגי קודש, ומדור זכור ימות עולם)

~~~~~

**יוצא לאור בימי החנוכה בס"ד, על ידי**

**מכון "תפארת ראדזין"**

**להפצת דברי תורת רבותינו הקדושים זצ"ל זי"ע**

**בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א**

**פה עיר התורה והתפידות בני ברק**

**חנוכה תשפ"ג לפ"ק**

## תוכן העניינים

---

פנינים ואמרות טהורות לימי החנוכה

כפי שנשמעו מפי כ"ק אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל – 2

אמרי קודש לחנוכה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א – 5

ילקוט אמרים מרבתינו הקדושים מאיזביצא ראדזין זי"ע

לימי החנוכה - 7

הליכות קודש של מרן מוהרא"י זצ"ל בהדלקת נר חנוכה – 15

ימי החנוכה האחרונים – אצל מרן הקדוש "אורחות חיים" זי"ע – 20

זכור ימות עולם – צביעת פתילי תכלת בציצית לראשונה בידי מרן

הקדוש בעל "אורחות חיים" זי"ע מראדזין –

ביום ראשון של חנוכה בשנת תרמ"ט - 22



כל הזכויות שמורות

להוצאת "תפארת ראדזין"

שעל ידי מרכז מוסדות חסידי ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

## פנינים ואמרות טהורות לימי החנוכה

### שנשמעו מפי קדשו של מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל

(א)

"מאי חנוכה? דתנו רבנן:

"בכ"ה בכסלו תמניא יומין אינון... שכשנכנסו יונים להיכל, טימאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן, שהיה מונח בחותמו של כהן גדול. ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס, והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

(גמרא מסכת שבת, דף כא:)

ידועה בשער בת רבים קושייתו של מרן "בית יוסף" זי"ע, אודות ימי החנוכה:

מדוע תיקנו 'שמונה' ימי חנוכה, והלא "נס" פך השמן נמשך רק שבעה ימים, שכן עבור הדלקת יום אחד היה מספיק השמן באופן טבעי. אם כן 'שבעה' ימי חנוכה ראוי היה לתקן – ולא 'שמונה'?

כ"ק מרן רבנו מהרא"י זצ"ל, היה רגיל להשיב על קושייה זו של "בית יוסף" – בהקדם מאמר קדשו של פלא הדורות הגאון הנשגב והקדוש רבי מאיר יחיאל הלוי, הרבי מאוסטרובצה זצ"ל.

הרבי מאוסטרובצה, ששמו הלך לפניו בכל רחבי העולם היהודי, מלבד בקדושתו המפליאה – גם בחריפותו הגאונית, בפלפוליו הארוכים הבנויים בסגנון "גג על גג" ובחשבונותיו הפלאיים בכל נושא תורני והלכתי, עשויים מלאכת מחשבת ממש – מחשב היה לפי חשבונותיו, כי יום ראשון של חנוכה, כ"ה בכסלו, חל בשנה שבו אירע "נס פך השמן" – ביום "שבת קודש".

לאור הנחה זו, מיישב הגאון תילי תילים של קושיות בענייני "נס חנוכה", כשבין היתר מיישב הוא בכך את קושיית "הבית יוסף" האמורה בכמה וכמה אופנים.

(=השוו דברי קדשו של האדמו"ר זצוק"ל בספרו הנדפס "אור תורה" בראשית, בדברי התורה השייכים לימי החנוכה, אותיות א-ד).

בסיום דברי קדשו, כותב האדמו"ר בזה הלשון:

"כל זה (=שיום ראשון של חנוכה חל אז ביום השבת) אמרתי דרך השערה על פי פלפול, שחל בשבת. ובינותי בספרים, וראיתי ב"סדר הדורות" שהיה (נס חנוכה) בשנת ג' אלפים תרכ"א או תרכ"ב, וב"צמח דוד" כתב בפשיטות שהיה בשנת ג"א תרכ"ב, ולפי חשבון המולדות היה מולד תשרי בשבת.. והיה ראש השנה בשבת, "וכן כ"ה בכסלו בשבת". וב"ה שכוונתי לאמת. וזה פלא!"

(=עד כאן – העתק מדברי קדשו של הרבי מאוסטרובצה זצ"ל)

בעקבות דברי קדשו הללו של הרבי מאוסטרובצה, מפטיר היה כ"ק מרן – כי לאור דברים הללו, מיושבת היטב שאלת ה"בית יוסף", מבלי להיזקק לשום חשבון נוסף:

שהרי בידוע הדבר, כי מיום "שבת קודש" נמשכות להן כל ההשפעות של ששת ימי המעשה שלאחריהן – בבחינת "כי היא מקור הברכה". כלשונו הידוע של ספר 'הזוהר הקדוש' בעניין "מיניה מתברכין כל שיתא יומין עילאין!" (=מיום השבת, מתברכים כל ששת ימי עליון), וזו כידוע הסיבה והטעם לכך, שאנו עורכים שולחן לסעודה לכבוד יום שבת קודש, על מנת להשפיע באופן זה השפעות וברכות על כל ששת ימי המעשה. בעצם, כל השפעה טובה שרואים שהיא יורדת בימות החול – מקורה ברוך ביום שבת קודש, שקדם לימי חול אלו.

יוצא אפוא, כי כל ההשפעות הטובות והניסיות ששפיעו והלכו בפך השמן במשך הימים הבאים בעת שהדליקו מפך שמן זה – הושפעו והתברכו כתוצאה מיום שבת קודש, שקדם לימים אלו. אם כך – מסיק כ"ק מרן זצ"ל – הרי זה בעצמו היה הנס "ביום הראשון" שחל אז ביום השבת כאמור, מכיוון שביום שבת קודש זה הושפע כל כוח הניסים, לימי החנוכה שבאו אחר כך!

וזהו תירוץ נפלא – לשאלה ידועה זו.

%%%

(ב)

”תנו רבנן:

”מצוות נר חנוכה, נר איש וביתו... והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים – יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך. ובית הלל אומרים – יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

”אמר עולא... טעמא דבית שמאי – כנגד הימים הנכנסים, וטעמא דבית הלל – כנגד הימים היוצאים... (רש”י: ימים היוצאים – שיצאו כבר. וזה שהוא עומד בו, נמנה עם היוצאים, ע”כ)

[שבת כא:]

כ”ק מרן מוהרא”י זצ”ל, נהג להדגיש בכל הזדמנות גודל עניין נחיצות הדבר שיהודי יהא מחזיק עצמו בקשר רוחני איתן עם קדושת הדורות הקודמים, ועוצם מעלת ההליכה בדרך מסורת אבותיו לבל יעלים עיניו מן העבר הרוחני העשיר של דורות עברו – אלא יראה כל אחד עצמו מחויב במעשיו להמשך הרוחני ולמעשי האבות למעלה בקודש.

ברוח זו היה כ”ק מרן זצ”ל עומד ומדגיש את דברי קדשו של רש”י האמורים, המפרש בטעמם של בית הלל להיות ’מוסיפים והולכים’ שהינו ”כנגד הימים היוצאים” – בתוספת ההטעמה דלהלן:

”ימים היוצאים – שיצאו כבר, וזה שהוא עומד בו, נמנה עם היוצאים”!

לאמור:

אותו יום שאדם הינו עומד בו עכשיו אינו מהווה מעין ”יחידה בפני עצמה”, כי אם מהווה ”המשך” לימים עברו, לימי הזוהר של פעם, של האבות הקדושים ומאורי האומה – ועליו להיות ”נמנה עם (ימים) היוצאים”!

יש להתבונן היטב בעניין – שכן מוסר השכל עמוק טמון בזאת, ורמוז כאמור בנר חנוכה – בנוגע לאופי הנהגותיו דרכיו והליכותיו של איש יהודי!

(ע”כ)

## אמרי קודש מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

### לימי החנוכה

"תנו רבנן:

מצוות נר חנוכה, נר איש וביתו.

והמהדרין, נר לכל אחד ואחד.

והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים – יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך. ובית הלל אומרים – יום ראשון מדליק אחד, ומכאן ואילך מוסיף והולך".

(שבת כ"א:)

במה תלויה בעצם מחלוקתם של בית שמאי עם בית הלל??

ביאר בזה כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל:

דוד המלך ע"ה בספר תהלים<sup>1</sup> מורה לאדם את דרך העבודה: "סור מרע, ועשה טוב!"

לפי משמעות הפשוטה של הכתוב, 'סדר העבודה' הראוי לאדם הינו ראשית כל "סור מרע" – ורק לאחר מכן "עשה טוב". ואכן כך לכאורה נראים הדברים במבט שכלי: שכן אם האדם יהא עוסק ב"עשה טוב" בטרם השלים את חוקו ב"סור מרע" – נמצא אפוא שהינו "טובל ושרץ בידו"!

וכך גרסו רבים מ"בעלי המוסר", שהשתדלות יתירה שאדם משקיע בעבודה על מנת לטהר ולזכך את נפשו, מן הראוי שיקדים לעשות זאת בתחום של "סור מרע" היינו בהתרחקות יתירה ממידות רעות ומנדנדוד חטא, ורק לאחר מכן יעסוק ברדיפה אחר "עשה טוב".

ברם רבים וכן שלמים, בפרט בקרב צדיקי הדורות תלמידי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, היו גורסים לפי דעתם סדר הפוך: לשיטתם, מקודם יש לאדם לשקוד בכיוון של "עשה טוב" דווקא, כאשר מתוך "עשה טוב" שהינו עסוק בו, יתבטל ממילא מן הרע, ועם הזמן יהיה "הטוב" שבנפשו דוחה את ההיפך שמצוי בו. שכן כך הינו טבע הדברים בנפש האדם ש"טוב" ו"רע" צרים הם זה לזה כידוע, הלכך כאשר "זה קם – זה נופל!" ובזכות כוח הטוב והקדושה שאדם עוסק בו, הוא יחוש שחבל לו להפסיד מן הטוב הנצחי שרכש, עבור 'הנאת רגע' של "הרע"... וממילא ידבק רק בטוב.

<sup>1</sup> תהלים לד, טו.

ויש לומר כי על נקודה זאת, סובבת והולכת מחלוקתם של בית שמאי ובית הלל, לעניין "נר חנוכה".

שכן "נר חנוכה" הינו מסמל כידוע "אור" המצווה של "עשה טוב" – המוסיף אורה וקדושה בנפש האדם, כמאמר הכתוב "כי נר מצוה – ותורה אור"<sup>2</sup>!

ובכן בזאת נחלקו ביניהם בית שמאי ובית הלל:

לדעת "בית שמאי" – מן החובה להדגיש קודם את עבודת "סור מרע", ורק לאחר מכן ניתן לעבוד ביתר שאת בנקודת "עשה טוב". אי לכך, קובעים בית שמאי, יש להדליק תחילה שמונה נרות, ובהמשך ימי חנוכה יהא "פוחת והולך" – שכן כמידת ההפחתה מן הרע, כך לעומתו יגבר במידת "עשה טוב".

ואלו לשיטת "בית הלל" – העיקר אצל אדם להיות בבחינת "מוסיף והולך" בעשה טוב, הלכך יתחיל בנר אחד, ומכאן ואילך יוסיף וילך מידי יום ביומו בתוספת אורה וקדושה, באופן ש"מעט מן האור ידחה הרבה מן החושך" – ובכך ישיג אדם שתי המידות יחד "סור מרע ועשה טוב"!

והרי הלכה נפסקת היא כידוע כשיטת "בית הלל" – וממילא "נפסק" לנו בזאת, כי על אדם להיות עוסק תדיר בבחינת "עשה טוב" ולהיות "מוסיף והולך" בקודש!!!...

\*

אפשר להוסיף בס"ד על דברים האמורים מפי כ"ק מרן זצ"ל – שבכך ניתן למצוא הסבר מדוע תיקנו חכמים להנציח ולזכור הנס של חנוכה – באמצעות הדלקת נרות דווקא.

שכן בנס חנוכה, אירעו בו משני הדברים הללו יחד: דהיינו, הן מעניין "סור מרע", והן מעניין "עשה טוב".

הלוא כך אנו מדגישים זאת בנוסח אמירת "ועל הנסים":

"בְּיָמֵינוּ מִתְתַּיְהוּ... בְּשַׁעֲמֻדָּה מְלָכוֹת יוֹן הִרְשָׁעָה עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, לְהַשְׁפִּיחַם תּוֹרְתָךְ, וּלְהַעֲבִירם מִחֻקֵּי רְצוֹנְךָ". "לְהַשְׁפִּיחַם תּוֹרְתָךְ" היינו למנוע מעם ישראל לימוד תורה – שזהו ביטול "עשה טוב". ואלו "לְהַעֲבִירם מִחֻקֵּי רְצוֹנְךָ" משמעותו לעבור על חוקי התורה חלילה – איסורי שבת וביטול ברית מילה, שזהו ביטולו של "סור מרע"!

אי לכך, זיכרון הנס שבו "מְסַרְתָּ גְבוּרִים בְּיַד חֲלָשִׁים... וְנִדְּוִים בְּיַד עוֹסְקֵי תּוֹרְתָךְ" – תיקנו חכמים לעשותו באמצעות 'הדלקת הנרות'. שכן אף בנרות הללו, מצויות בהן

<sup>2</sup> משלי ו, כג.

שתי תכונות יסוד הללו, שהלוא כך טבעה של אש – שהיא מאירה לאדם, והיא כמו כן מכלה ושורפת.

נרות חנוכה הללו, יש בהם אפוא מטבעה של אש זו, שבד בבד עם היותה מאירה את נשמת האדם בבחינת "נר ה' נשמת אדם"<sup>3</sup> ובבחינת "כי נר מצוה ותורה אור"<sup>4</sup> – הינה שורפת ומכלה את הרע, היינו את הפסולת שהצטברה בנפשו של אדם, בבחינת "אש לפניו תלה, ותלהט סביב צריו"<sup>5</sup>!

בכך מקיימים אנו בהארת נר חנוכה, הן את העניין של "סור מרע", והן את העניין של "עשה טוב", והליכותינו מתקדשות בקדושה עליונה זו, הנמשכת כאמור באמצעות "הנרות הללו קדש הם".

^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^

## לקט אמרים

### מספרי רבותינו הקדושים מאיזביצא ראדזין זי"ע

#### בענייני חנוכה

##### נס פך השמן

מנס פך השמן שאירע בימי החנוכה – אומר רבנו הקדוש "בית יעקב" – כאשר כוהני ה' לא מצאו אלא פך אחד של שמן טהור שהיה בו כדי להדליק רק יום אחד, ולאחר שחילקו השמן לשמונה חלקים נעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים – ניתן ללמוד ממנו מוסר השכל חשוב עבור כל אחד ואחד מאתנו, בכל מצב ומצב שבו אנו נמצאים.

שהרי בידוע תעודתו של יהודי ב"עולם הזה" הינה – להכשיר עצמו בקדושה, על מנת שיעשה ראוי באמצעות פעולות מעשים טובים ולימוד התורה להשראת שכינתו יתברך עליו, איש ואיש כפי בחינת נפשו וכפי מעשיו. כמו שנאמר בכתוב<sup>6</sup> "ועשו לי מקדש – ושבנתי בתוכם!" ודרשו על כך חכמינו ז"ל: "בתוכם ממש!"

<sup>3</sup> משלי כ, כז.

<sup>4</sup> משלי ו, כג.

<sup>5</sup> תהלים צז, ג.

<sup>6</sup> שמות כה, ח.



שמה אפוא יאמר אדם בנפשו:

"וכי מה בכוחי לעשות, עד שאהיה ראוי מכוח זאת ל"השראת השכינה" כביכול? ובכלל, הן אורו יתברך הינו 'בלי גבול' כידוע, ומה שייכת אפוא השראת אור 'אינסוף' כביכול, על 'כלי' מוגבל ומצומצם כדוגמת 'בשר-ודם' כמוני?..

התשובה לכל זאת הינה:

כן ואכן! יש בכוח אדם לעשות, ואף להשיג הרבה. שכן משמים אין מטילים על האדם לעשות כי אם כמידת יכולתו, כמאמר שלמה המלך ע"ה בחוכמתו: "כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יִדְּךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחֲךָ – עֲשֵׂה"<sup>7</sup>! ובידוע כי "אין הקב"ה בא בטרוניה עם הבריות"<sup>8</sup>, אלא הוא יתברך הינו מבקש מן האדם אך זאת שאדם מצדו יפתח הפתח, ואז יסייעו בידו מן השמים, כדרך שאמרו ז"ל "אמר הקב"ה, פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח שעגלות וקרוניות נכנסות בו"<sup>9</sup>!

ומכיוון שעושה אדם כל אשר לאל ידו ונשמר כמידת יכולתו, הרי בידוע "הבא להיטהר – מסייעים בידו"<sup>10</sup> – ואז מזריח השם יתברך בנפשו של אדם מאור העליון הנצחי והאין סופי, עד כי "נתמלא כל הבית אורה". שכן בידו יתברך להרחיב כלי קיבולו של אדם שיוכל להכיל בקרבו הרבה מן האור הבהיר והצח, וכך לא ייפלא ממנו יתברך להשרות מאורו האין סופי מבלי גבול, לתוך גבולי הצמצום של האדם כביכול, שכך הלוא מוצאים אנו בקדושה כי "מועט מחזיק את המרובה"<sup>11</sup>!

\*

"יסוד" זה, שעל האדם לעשות מקודם את שלו, ואז השם יתברך מושיעו מעבר לגבולות הטבע – נמצאנו למדים אותו מתוך "נס פך השמן" של חנוכה.

שכן הכוהנים בני חשמונאי, ידעו לנכון כי זה הפך מכיל שמן רק ליום אחד, ואילו הם הרי זקוקים לכמות של שמן עבור שמונה ימים! והנה למרות זאת כוהני ה' לא נתפסו לייאוש – אלא עשו ככל אשר מצאה ידם והדליקו מתוך פך השמן, מתוך תקווה שיושיעם ה'. ואמנם ה' אלוקי צב-אות היה בעזרם באופן שלמעלה מן הטבע, עד כי שמן בכמות מצומצמת ליום אחד הספיקה עבורם להדלקת שמונה ימים תמימים!

זהו אפוא לקח חשוב ותמידי עבורנו, הנדרש כאמור מתוך "נס פך השמן".

("בית יעקב" פרשת מקץ, אות י"ג)

<sup>7</sup> קהלת ט, י.

<sup>8</sup> עבודה זרה ג, א.

<sup>9</sup> מדרש שיר השירים רבה, ה-ב.

<sup>10</sup> שבת קד, ב.

<sup>11</sup> בראשית רבה, ה-ז.

מוסיף על כך רבנו הקדוש "בית יעקב":

יסוד האמור, נמצאנו למדים מתוך מאמר הנביא אלישע אל האישה השונמית ש'בביתה אין כלי, שכך היה אומר לה הנביא: "כלים רקים אל תמעיטי"<sup>12</sup>!

לאמור: הנביא ציווה עליה שתביא מביתה כמה שיותר כלים ריקים, ומכיוון שהביאה הכלים, שפכה לתוכם מפך השמן שבידה, עד כי נתמלאו כולם שמן באורח נס – ואז נעצר השמן.

ולכאורה נשאלת השאלה:

וכי מדוע בכלל מבקש הימנה הנביא שתביא כלים?? הן בכל מקרה זקוקה היא ל"נס מן השמים" כדי למלאות את כולם בשמן – ואם כן, הרי נס זה יכול הוא להתרחש באסוך השמן עצמו שממנו מזגה השמן, ללא כל צורך בהבאת כלים נוספים??

אלא בזאת נוכחים אנו לראות, שכך היא צורת ההנהגה המתבקשת מן האדם: מקודם יש צורך לאדם שיעשה את שלו ויעמיד 'כלי' כפי יכולתו לשם קבלת הברכה – ורק לאחר מכן יכול הוא לצפות ולקוות לנס משמים, שהכלים יתמלאו ויהפכו להיות 'כלי מחזיק ברכה'!

(בית יעקב, שם)

"נר חנוכה וקידוש היום (=עני, שאין לו בשביל לקנות גם יין לקידוש היום וגם לנר חנוכה) – איזה עדיף??

"נר חנוכה עדיף, משום פרסומא ניסא!"

(גמרא שבת דף כג:)

מאמר זה של הגמרא – מפרשו רבנו "אורחות חיים" זי"ע בדרך רמז, כדלהלן.

שני מיני "עבודות" רוחניות קיימים בידוע אצל אדם:

עבודה אחת – כוללת התרכזות והשמת דגש על ענייני תורה ותפילה של אדם, שתעשינה בקדושה ובטהרה. בעבודה מעין זו, מטבע הדברים, מתלווה אליה באדם רגש קודש של התרוממות הרוח והארת הנפש.

סוג נוסף של "עבודה" ישנו – שנעשית בעידן שאדם נמצא במצב של "הסתר" ואור האלוקי נסתר מפניו, כאשר האדם מצדו בוקע את ההסתר באמצעות יגיעה ועבודה,

<sup>12</sup> מלכים ב, ד.

ומגלה בתוך כך כי אף במעמקי ההסתר טמון "כבוד שמים" ואין נסתר מלפניו יתברך – וכי כל ההסתר הינו רק מלפנים, מצדו של אדם.

שני סוגי "עבודה" הללו, רמוזים הם בשאלת הגמרא שלפנינו:

"קידוש היום" – זהו סוג "עבודה" הראשונה, הרומז לקדושה ולטהרה, המאיר והולך כאור יום.

ואלו "נר חנוכה" – הינו רומז לסוג השני של "עבודה", שנפעל בידי אדם בהיותו נתון במעמקי החושך וההסתר (=נר חנוכה מצוותו בחשכת הלילה), כאשר נרה של קדושה מבזיק ומבליח כקרן אור בתוככי חשכת לילה של ההסתר השורר מסביבו.

בזאת מסופקת אפוא הגמרא – איזו מתוך שני מיני "עבודות" אלו נחשב יותר, מצד האדם העובד בהן??

על שאלה זו מגיעה תשובתה החד משמעית של הגמרא: "נר חנוכה עדיף"! וכל זאת למה? "משום פרסומה ניסא"!

ביאור הדבר:

שכן אין רבותא גדולה כל כך בעבודת ה' הנעשית בשעה שאדם מצוי בבית המדרש כשהוא עטוף בטלית ועטור בתפילין – שאז לבטח חש האדם "באור" רוחני, בעונג נפשי ובהתרוממות הרוח, מכוח קדושת המצוות ובגין ניתוקו מסביבת החולין.

אכן משנה חשיבות נודעת לעבודה שכזו, שנפעלת דווקא בשעה שאדם מחמת כורח הנסיבות הינו שקוע במעמקי טרדות החיים ואפוף בהסתר של דברי חולין שבעולם – כאשר ממקום זה עצמו אדם מחזר בנפשו להכיר ב"כבוד שמים" וברצון הבורא הטמון וגנוז במקומות הללו. בעבודה מעין זו – טמונה יקרות גדולה, היות שכרוך בה "פרסומא ניסא" מאין כמוהו (=פרסום הנס האלוקי שבמרחבי הבריאה), שזו העבודה חביבה ביותר עליו יתברך!

\*

מוסיף ומדגיש רבנו "אורחות חיים":

אף כאשר "אור" זה של השגת "כבוד שמים" בעניין שבחולין מבליח אצל אדם לרגע קט בלבד, ואינו נשאר בהישג ידו כדי שיוכל להשיגו בשנית כחפצו – מכל מקום, עצם חשיפת האדם לאור זה אפילו באופן רגעי, נוטעת בקרב נפשו של אדם זיכרון נעים וגעגועים תמידיים להתגלות חוזרת של "נקודת האור".

ותשוקה של האדם אל "האור" – יקרה וחביבה היא אצל השי"ת עד לאין ערוך!!  
(סוד ישרים תניינא, לחנוכה)

\*

הלימוד הנצחי מנס של חנוכה

נס חנוכה – כותב רבנו הקדוש "בית יעקב" זי"ע – יש בו לימוד חשוב והוראה לדורות, לבל ייפלו ישראל לזרעות הייאוש ח"ו, מחמת פגעי הזמן ותמורותיו.

שכן, כאשר נבחן את מעמדם של ישראל בדור השמד ההוא, בימי גזירות היוונים והמתיוונים – נגלה כי מצבם של ישראל באותו הדור עמד בכי רע מכל הבחינות, הן בגשמיות והן ברוחניות.

וכפי שמגדיר תקופה זו רבנו הגדול רבי משה בן מיימון ז"ל (=הרמב"ם), בפתחתו הנודעת להלכות חנוכה<sup>13</sup> – וזה לשונו הזהב:

"בבית שני, כשמלכי יון גזרו גזירות על ישראל, ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות. ופשטו ידם 'בממונס' זבבנותיהם'.

"ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות, וטמאו הטהרות. וצר להם לישראל מאד מפניהם, זלחצום לחץ גדול'.

"עד שריחם עליהם אלוקי אבותינו, והושיעם מידם והצילם. וגברו בני חשמונאי הכוהנים הגדולים, והרגום, והושיעו ישראל מידם..."

וכך מזכירים אנו בנוסח "על הניסים":

"בְּשִׁעְמָדָה מְלָכוֹת יוֹן הִרְשָׁעָה עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, לְהַשְׁכִּיחַם תּוֹרַתְךָ וּלְהַעֲבִירָם מִחֻקֵּי רְצוֹנְךָ..."

כך הייתה החשיכה הרוחנית והגשמית מסביב הולכת ומתעבה, מתגברת והולכת:

הנה, היוונים גוזרים גזירות חמורות כנגד שמירת השבת; גזירות כנגד טהרת המשפחה; כנגד עריכת ברית מילה; ועד כדי הטלת איסור כנגד לימוד התורה מגיעים הדברים ("להשכיחם תורתך"). ועדיין ידם הרשעה של היוונים הארורים, בסיוע "מתיוונים" מרשיעי ברית, נטויה להרע: חובת לימוד 'חכמות חיצוניות' של יוון, תרבות חטאים של הגוף ומקסמי אלילי השווא – והנה לאחר כל זאת מגדילים

<sup>13</sup> פרק ג, הלכה א.

לעשות וגוזרים על ישראל גזירת שמד של כפירה בסגנון של "כתבו לכם על קרן השור, אין לכם חלק באלוקי ישראל"<sup>14</sup> – הם כי לא להזכיר!...

במצב איום ונורא כזה, שכמוהו לא זכור היה לישראל מזה דורות – דומה היה לבני אמונים כי אפסה תקווה חלילה מן ישראל עם סגולה. כבתה גחלת ישראל והאור האלוקי נעלם ונגזז, אור התורה והאמונה נחלתם של ישראל קדושים במשך כל הדורות לא ישוב עוד לזרוח, חס ושלוש! נסתמו עיניהם וליבם של ישראל שבאותו הדור מצרת השעבוד ומכובד הגזרות – ועמן כבתה התקווה והאמונה מן הלבבות.

ואז, בעת שנדמה היה כי החושך והאפלה הגיעו לשיא – התרחש הנס הבלתי יאמן:

הנה קמו וגם ניצבו משורות עם ישראל המעונים קומץ כוהנים קדושים, בני חשמונאי הצדיקים "חסידי עליון" (=כלשונו הידועה של רמב"ן ז"ל בפרשת ויחי) – אשר נעמדו בפרץ והתייצבו בתפילה ובזעקה מול בורא עולם, כי יחוס עם עני ואביון וירחם על שארית פליטת עמו בית ישראל – והערו נפשם למות על קדושת שמו הגדול.

ואז בבת אחת הבליחה הישועה הגדולה: "מְסַרְתָּ גְבוּרִים בְּיַד חֲלָשִׁים, וְרַפִּים בְּיַד מְעֻטִּים, וְטַמְאִים בְּיַד טְהוֹרִים, וְרָשָׁעִים בְּיַד צְדִיקִים, וְיָדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרָתְךָ!" התפזרו להם ענני שמים הקודרים והכבדים, שהסתירו את אור השמש מעין כל – ואור הישועה זרח בעוז על ראשם של ישראל קדושים.

בעת ההיא, אירע הנס המפורסם בפך השמן שבבית המקדש, כעדות חכמינו ז"ל במסכת שבת (כ"א:): "כשנכנסו יוונים להיכל, טימאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברו חשמונאים, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן, שהיה מונח בחותמו של כהן גדול. ולא היה בו כדי להדליק אלא יום אחד, ונעשה נס, והדליקו ממנו שמונה ימים!"

\*

מאיר לנו בזאת רבנו הקדוש "בית יעקב" זי"ע:

בעצם לכשנתבונן בכך למפרע נגלה, כי אף בעת שניתכו גזירות השמד על ישראל, כשהרשעים "טמאו הטהרות" והתנכלו לשמנים שבהיכל – כאשר דומה היה לעין כל כי רשעים הללו מצליחים במעשיהם ובילעו כל הקדוש והיקר בישראל עד כי לא נותר זכר לקודש חלילה – באותו זמן ממש ובימים הללו עצמם שכך לו במשך כל העת, חבוי בפניה נסתרת שבמקדש, אותו כד שמן עתיק יומין, חתום בחותמו של כהן גדול ומצוי מחוץ לטווח נגיעתם של היוונים הרשעים. ואף מרשיעי ברית שבקרב

<sup>14</sup> בראשית רבה, ב-ד: "וְחֹשֶׁךְ..". – זה יון שהחשיכה עיניהן של ישראל בגזרותיה, שהייתה אומרת להן כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל". (=ע"כ)

ישראל, שהיטיבו להכיר כל מוצאי ומבואות המקדש ואשר שיתפו פעולה עם היוונים – לא ידעו על קיומו!

הישועה הייתה אפוא מוכנה וציפתה להם לישראל במשך כל שעת הצרה, בעיצומה של התגברות החושך ואפילה שמסביב... אלא שאז טרם הגיעה זמנה להיגלות, הלכך דומה היה להם לישראל כי צרתם צרה, כאשר אף קרן אור אינו נראה באופק!

רק לאחר מכן, משמסרו הכוהנים הקדושים לבית חשמונאי נפשם למות על קדושת השם ועל קדושת ישראל – גילה השם יתברך את עיניהם הסתומות, ואז אז נגלה לפנייהם אותו פך השמן הטהור, שממנו נצמח הנס.

הדבר הזה המחיש להם לישראל שבאותו דור, כי ישועה השלימה שאליה ציפו וקיוו, בעצם הייתה מונחת במקומה, והיא ציפתה להם מעבר לפינה במשך כל הזמן. אור השם יתברך שרוי היה ביניהם, אף בעת שדימו בנפשם כי הכול הלך לאיבוד חלילה, ורק הסתר הפנים ששלט לפי שעה מנע מהם לראות זאת. אולם ברגע שהגיעה השעה היעודה – נבקע ההסתר, והישועה נגלתה במלוא הדרה לעין כל.

מטעים רבנו "בית יעקב" זי"ע:

דבר זה, יש בו כדי ללמד לכל איש ישראל שבכל דור – כי אף אם הוא מרגיש שקוע במצר חלילה, מכל מקום יש לו להתחזק ולבטוח בהשם יתברך ולהאמין כי הישועה מזומנת עבורו, אף כאשר עדיין מכוסה היא מעיניו ואינה נראית באופק. אין לו אלא לקוות ולשאת תפילה לבורא עולם, כי יסיר ההסתר מעמו – ואז תהיה ישועתו קרובה לבוא וצדקתו להיגלות!

(בית יעקב, פרשת מקץ)

\*

"וּפְרָצוּ חוֹמוֹת מִגְדָּלֵי, וְטָמְאוּ כָּל־הַשְּׁמָנִים..." (=פזמון "מעוז צור")

בעצם יש להבין:

וכי מה "בער" להם ליוונים ומה המריץ את הרשעים הללו, שגמרו אומר להתנכל במיוחד אל השמנים שבבית המקדש דווקא (= "וְטָמְאוּ כָּל־הַשְּׁמָנִים"??)

מבאר מרן בעל "אורחות חיים" זי"ע:

יוונים הרשעים הללו, עיניהם צרות היו בקדושת עם ישראל – ובפרט במידת הקרבה המיוחדת, שלה זוכים ישראל קדושים בעטיה של עבודת המקדש, שהייתה מעידה

על השראת שכינתו יתברך בקרב ישראל ועל אחיזתם האיתנה של ישראל בבורא עולם. קשר עליון ומיוחד זה – ביקשו רשעים הללו בכל נפשם ומאודם לנתק, להכרית זאת החיבור וההיצמדות, המדבקת את ליבם של ישראל באביהם שבשמים.

והן בידוע הדבר, כי לא הייתה עבודה יקרה ונשגבה בכל עבודות המקדש, כעבודה זו של הדלקת הנרות שבמנורה – שהייתה ממחישה ומעידה בפני כל באי עולם כי השכינה שורה בישראל, כמאמרם של רבותינו ז"ל בגמרא<sup>15</sup>:

**"מחויץ לפרקת העדת פאהל מועד יערף אתו אהרן מערב עדפקר לפני ה' תמיד"<sup>16</sup> – וכי (=השם יתברך) לאורה (=של המנורה) הוא צריך??**

**"אלא 'עדות' היא לכל באי עולם – שהשכינה שורה בישראל!!... [=ע"כ]**

חביבות גדולה ויקרה זו של ישראל בעיני השם יתברך – את זאת לא יכלו היוונים הרשעים והטמאים הללו להכיל ולשאת בנפשם הטמאה. הלכך גמרו אומר בטרם כל – להכרית עבודת קודש זו ממקום הקודש והמקדש של עם ישראל.

ולזאת מצאו לנכון רשעים הללו להתנכל אל השמנים שבמקדש דווקא – בכדי לטמא אותם, ועל ידי כך להשבית עבודת קודש זו של הדלקת המנורה מישראל...

אלא שהשם יתברך לעומת כל זאת, הראה דווקא חיבתו המיוחדת כלפי עם ישראל ביתר שאת וביתר עוז מבכל הזמנים – עד כי הסתיר מעיניהם הבולשות של הרשעים את פך השמן הטהור אשר שרד בניסים, שבו לא שלטה ידם של היוונים, ואשר בו אירע נס של חנוכה כשהוא דלק במשך שמונה ימים תמימים, למרות כמות השמן המועטה שבו, שהספיקה מלכתחילה עבור יום אחד בלבד !!

(סוד ישרים)

## הליכות קודש

### הדלקת נרות חנוכה

#### במחיצת קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל

א. כ"ק מרן אדמו"ר [מוהרא"י] זי"ע, נוהג היה להדליק נרות החנוכה ב"חנוכה לאמפ" [מנורה] עתיקת יומין מכסף, אשר טרח ורכש בפולין

<sup>15</sup> שבת כב, ב.

<sup>16</sup> ויקרא כד, ג.

בימים שלאחר החורבן, במיטב כספו. חיבה יתירה הגה כ"ק מרן זצוק"ל כלפי מנורה זו, ולימים סיפר בפרוטרוט אודות נסיבותיה וגלגוליה הפלאיות ואופן רכישתה אצלו.

ב. "חנוכה לאָמפ" זה, בנוי היה כמנהג שמלפנים וכדרך שמקובל היה לרוב בבתי ישראל שבפולין – עם "קיר" (=ווענטל) של כסף, מכויר ומצויר בציצים ופרחים ועטור באריות כסף עשויות 'מלאכת מחשבת', ועם כד כסף התלוי לה מצידה שנועד לעירווי השמן לתוך בזיכי המנורה.

ג. במנורה של אדמו"ר, לא היה מצוי בזיך מיוחד ל"שמש", ואת נר השעווה של ה"שמש" נהג כ"ק מרן זצ"ל (=בימי החנוכה שבהם שהה בארץ ישראל) להניח בתוך פמוט מיוחד, שעמד לצידה של המנורה.

(=במשך השנים הראשונות שבהם נהג רבנו זצ"ל (לאחר שכבר התגורר בארץ הקודש) לשהות בחודשי כסלו טבת ובימי החנוכה בביתו נאווה קודש שבחו"ל – היה רבנו זצ"ל מדביק את נר השעווה של ה"שמש" על גבי המשען של כיסא העץ, אשר שימש אצלו כבסיס ומקום להנחת המנורה ולהדלקת נרות החנוכה הקדושים. כיסא עץ זה – "סימן היכר" מיוחד נחתם ונחרט בו, בהיותו מצוין ממעל למשענתו במין "שקע חרוך" בעובי אצבע, עקב התלקחות נר ה"שמש", וכך נשאר במשך זמן רב כמזכרת נצח והוד להדלקת נר חנוכה... ויהי לאות!)

ד. כ"ק מרן זצוק"ל, היה ניגש להדלקה עם גמר תפילת ערבית בבית מדרשו. "ההדלקה" הייתה מתקיימת בפתח חדר המגורים, כשהכיסא שעליו עומדת המנורה נתון לצד שמאל כנגד המזווה – וביניהם נמצא מקום כסאו של מרן.

(=בביתו נאווה קודש בחוץ לארץ, נוהג היה מרן להדליק נר חנוכה ליד מפתן החדר ששימש כמעבר בין דירת המגורים לבית המדרש, שהיה קבוע בבית מגוריו של מרן).

ה. הכנת הפתילות (=קנויטלעך) לנרות החנוכה, היוותה אצל מרן זצ"ל 'עבודת קודש', ונעשתה במו ידיו מתוך חרדת קודש. במרבית השנים (כמעט עד לשנותיו האחרונות ממש), לא הסכים מרן כי מישהו אחר יעסוק בכך בשבילו, אלא טרח להכין הכול במו ידיו הקדושות.





כ"ק מרן זצוק"ל בהדלקת נר חנוכה

ו. בכל יום ויום היה מרן זצ"ל מיטיב את הנרות מן הפתילות הישנות, ומכין פתילות חדשות להדלקת היום.

ז. אף עבודת יציקת "שמן זית" לתוך בויכי המנורה, היוותה אצל מרן עבודת קודש בפני עצמה, כאשר כל העבודה הנשגבה נעשית על ידו בלהט קודש ובדבקות עילאית, כאשר עשתונותיו ושרעפיו שקועים במלאכת הקודש. כזכור, היה מרן נמנע כמעט לגמרי משיחת חולין בעת עבודת קודש זו, ולא היה מפסיק בה מרישא ועד גמירא – לרוב חביבותה של מצווה.

בדרך כלל היה מרן זצ"ל מלווה באמרי פי קדשו את עבודת הכנת הפתילות והשמנים, בדובבו בשעת מעשה כמו לעצמו "יעצט מאכט מען די קנויטלעך", או "יעצט גייט מען איינגיסען די בוימל" וכדומה (=עתה ניגשים אנו להכנת הפתילות, השתא הולכים לערות השמן), מרוב חביבות המצווה.

ח. ברכות הדלקת הנרות, יוצאות היו מפה קדשו של כ"ק מרן זצ"ל בקול רם וצלול וברוב להט קודש, כמו כדודי אש מתלהטים. "וירא העם

וינועו... כל הנאספים והנוכחים, נעו וזעו לקולו הרוטט של רבנו זצ"ל, שנישא בלהט של שמחה וקדושה.



ט. בשנים שבהן קבע מרן את מגוריו בארץ הקודש, ובימי החנוכה שהה בביתו שבחו"ל – היה מרן זצ"ל מקיים במהלך ימי החנוכה שיחת טלפון מיוחדת לארץ ישראל (=אז לא היה מצוי הדבר כבימינו), בסמוך ממש להדלקת הנרות במקומו בחו"ל, אל בנו חביבו (=יבלחט"א כ"ק אדמו"ר שליט"א), כאשר עובר לשאלת שלום חטופה – הייתה האפרכסת נמסרת לידי אחד מבני הבית, ודרכה היו מהדהדות מעבר לים בקול חוצב ובלהבת קודש, ברכות המצווה של "הדלקת נר חנוכה" הנשמעות מפי מרן זצ"ל, יחד עם אמירת "הנרות הללו" ופתיחת הזמר "מעוז צור", בבחינת "ונשמע קולו בבואו אל הקודש"... עד לארץ הקודש!..

י. במשך שנים רבות (בחו"ל), היה מרן זצ"ל מציב מן הצד, מול פני המנורה דמות דיוקנו של זקנו הרב הקדוש אדמו"ר מקרימילוב זצ"ל שבפולין (נכד הרה"ק בעל "תפארת שלמה" זצוק"ל מרדומסק), אשר במחיצת קדשו נתגדל מרן משחר נעוריו ובעפר רגליו התאבק בפולין, ואליו היה קשור בכל נימי נפשו. כנראה היה לו בכך איזה עניין.



כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - בהדלקת נר חנוכה

(בביתו נאווה קודש בברוקלין)

יא. נוסח "הנרות הללו אנו מדליקים", רוחש היה כ"ק מרן זצ"ל בשפתיו באיטיות, בקול נעים בגילת ורנן, כשהוא רכון על גבי הנרות הקדושים בזמן הדלקתן.

יב. לאחר אמירת "הנרות הללו" וסיום הדלקת הנרות, היה כ"ק מרן זצוק"ל, מפזם הניגון "מעוז צור" בניגון המיוחד המקובל אצלו מאבותיו הקדושים זצללה"ה (הי"ד) - כאשר רבנו מפזם כל תיבה ותיבה בשפה ברורה ובנעימה, בלבת אש היוקדת בקרבו.

יג. עם סיום שירת "מעוז צור", היה מרן אומר מתוך הסידור הפזמונים והמזמורים הנאמרים בעת הדלקת נרות חנוכה (=בארץ ישראל, נהג

אדמו"ר זי"ע לבקש מאת אחד מבין החסידים הנאספים כי ישורר  
המזמור "רננו צדיקים".



כ"ק מרן זי"ע בעת עריכת טיש "זאת חנוכה" בביתו נאווה קודש

יד. כ"ק מרן זצוק"ל נוהג היה לשבת ליד נר החנוכה לאורך מחצית השעה  
שלאחר ההדלקה, כשהוא מתבונן בעיני קדשו בלהבות הקודש  
המרצדות של נרות חנוכה, וכולו אחוז שרעפים.

ומקפיד היה כ"ק מרן זצ"ל עד מאד שלא להוציא שום הגה מפיו, בעת  
ישיבת קדשו ליד הנרות. כמו כן מדקדק היה בכל מאודו בשעה זו, לבל  
יעבור אי מי מאנשי הבית הנוכחים בסמוך למקום הנרות, בכדי שלא  
ייווצר בעת הליכתם אף משב רוח קל שבקלים, על גבי הנרות  
הקדושים.

טו. את הפתילות הנשארות מהדלקת נרות החנוכה נוהג היה מרן להצניע  
באופן מיוחד, והיה משמרן לעת שריפת חמץ בערב פסח, כאשר יחד  
עם החמץ, שורף היה גם שיירי המצווה של נר חנוכה.

**אשרי עין ראתה אלה, ואוזן שמעה זאת !!**

## ימי החנוכה האחרונים

אצל כ"ק מרן אדמו"ר הגאון הקדוש רבנו גרשון חנוך העניך

בעל "אורחות חיים" זצ"ל

(נסתלק לגנזי מרומים ביום ד' טבת תרנ"א)

מרן הקדוש בעל "אורחות חיים" זי"ע, נסתלק כידוע לשמי רום במוצאי "זאת חנוכה", אור ליום ב' פרשת ויגש (=בשנת תרנ"א, היא שנת פטירתו של רבנו, היה חודש כסלו "חסר", ויום ד' בטבת, תאריך פטירתו של מרן לגנזי מרומים, חל אז במוצאי "זאת חנוכה").

במשך ששת שבועות האחרונים לימי חייו הטהורים, תקפה את מרן מחלה קשה, שהסבה לו ייסורים רבים. לשם כך אף נסע מרן במיוחד לעיר לובלין, שם נערך לו ניתוח במטרה להציל את חייו, אך לדאבון לב ללא הועיל.

ימים האחרונים, ימי החנוכה, קשים היו במיוחד. מרן זצ"ל מוטל היה בחוליו על ערש דווי, כשהוא מתפתל מכאבים. הרופאים, שנאבקו על חייו ולא משו ממיטתו של מרן, חפצו להשקות את גופו בסמי הרגעה ומשככי כאבים, למען הקל על ייסוריו, אולם מרן סירב לכך בכל תוקף, בטענה כי "אם הקב"ה שולח לו ייסורים, אזי עליו לקבלם כמות שהם ובאהבה!"

לקראת ימי החנוכה, כשהחמיר מצבו של רבנו, היו מבין רופאיו שסברו בפשיטות כי 'הדלקת נר חנוכה' תעלה למרן בכוחות מעבר ליכולתו, עד כי ביקשו למנעו כליל מהדלקת הנרות.

ומה גדלה פליאתם והשתוממותם של הרופאים ושל כל הנוכחים בחדר קדשו – כאשר מרן מיאן לשמוע מכך, ודרש שיביאו לפניו את מנורת החנוכה שלו, על מנת להדליק הנרות כהרגלו בקודש מימים ימימה, ללא כל שינוי! הדברים נראו אז כלקוחים שלא מעולם הטבע, ואכן, רופאים יהודיים שטיפלו במרן, אשר רחוקים היו מן האמונה ושלא לומר מן החסידות – נתעורר ליבם וזיק של אמונה ניצת בקרבם, בחזותם בחזיון פלאי וכביר, שטרם ראו כמוהו.

כך מובא בספר "יחידי סגולה" שחיבר הרה"ג רבי איסר פרנקל זצ"ל, מרבני עיר תל אביב יפו, כפי שקיבל הדברים מפי זקני החסידים מאנשי שלומנו דאז:

"שנתיים אחרי שצבע (רבנו) התכלת בציצית, חלה במחלה קשה, ובחנוכה תרנ"א הגיעו חייו (של רבנו) עד משבר. הרופא אמר, כי אפסה כל תקווה (רח"ל).."

”כשניסו (החסידים ובני הבית) להכניס לרבנו את מנורת החנוכה להדלקה, חייך הרופא (שלא היה משלומי אמונים) לעומתם, ונענע בראשו והפטיר: ”חסידישע מעשיות”... הרי החולה (רבנו) הינו מחוסר הכרה!” (כנראה היה אז בהכרה מעורפלת).

אולם כשראה שהרבי מתאמץ בכל כוחו ומדליק את הנר, יצא (הרופא) אל החסידים (שהמתינו בדריכות מחוץ לחדר) ואמר:  
”אני מאמין שה' יכול לעזור. אמרו תהילים”!!!...

עדות קרובה בזמן, מן הימים ההם ממש, אשר נתגלתה בשנים האחרונות, מצויה בין קפלי מכתבו של הגאון הירושלמי הנודע והמפורסם, רבי עקיבא יוסף שלזינגר זצ”ל בעל הספר הנודע ”לב העיברי”.

הדברים כלולים במכתבו של הגאון אשר נדפס ובא בספרו הגדול ”שו”ת רבנו עקיבה יוסף”, שיצאו לאור לאחרונה מכתב יד קדשו. בתשובה הנדפסת, לאחר שמאריך הגאון רבי עקיבא יוסף ב”שקלא וטריא” של הלכה בנושא התכלת בציצית, בשולי מכתב תשובתו, כותב הגאון את השורות דלהלן:

”אמנם אותו גאון בגדולתו (=רבנו הגאון הקדוש מרן זצוק”ל), הלא נודע בשערים פלאי פלאותיו אשר עשה במסכת כים וסדר טהרות, ושאר חיבורים, עד כמה רב גובריה (=גדול כוחו)...

”וסופו הוכיח על תחילתו, שנפטר בקדושה נפלאה, אחרי שסבל כל כך ייסורים של אהבה. כי הרופאים רצו לתת לו סם לישון, ולא רצה, כי אם סבל הייסורים באהבה. ולא יכלו הרופאים להאמין שיכול לשאת הייסורים, ולהדליק עוד כל נרות החנוכה(!), תמהו מראות. (=ע”כ).

כאמור, לאחר תום ימי החנוכה הקדושים – במוצאי יום הראשון, יום רביעי בטבת בשנת תרנ”א, כבה אורו של עולם, בהסתלקותו של כ”ק מרן גאון הגאונים ופלא הדורות, רבנו הקדוש רבי גרשון חנוך העניך זצללה”ה, בעל ”אורחות חיים”, לבית עולמו.

זכותו הגדולה של מרן זצללה”ה, תגן עלינו ועל כל ישראל – אמן!

\*\*\*\*\*

## "זכור ימות עולם"

### "נר ראשון של חנוכה"

[ציון דרך לרגל מלאת 'מאה ושלושים וארבע שנה'

לחידוש קיום מצוות התכלת בציצית בישראל בידי מרן זללה"ה]

התאריך:

יום ה', כ"ה בכסלו, נר ראשון של חנוכה – שנת תרמ"ט

המקום:

עיר ראדזין, פולין

בחצר הקודש של חסידות "ראדזין" שבפולין

**נר ראשון של חנוכה** - הינו יום הזכור לטוב ומצוין במיוחד בין קהל עדת אנשי שלומנו **חסידי ראדזין** מדור דור, כיום אשר בו נתלו המאורות ובו זכינו אנ"ש חסידי בית ראדזין, יחד עם בית ישראל אלפי רבבות שלומי אמוני עם סגולה, לבשורת החידוש שיצאה בטהרה מבית מדרשו הגדול של מרן רבנו הגאון הקדוש אדמו"ר **רבי גרשון חנוך העניך** זצוקללה"ה, בעל "**אורחות חיים**" ו"**סדרי טהרות**" - כאשר הוחזרה עטרה ליושנה במסירות נפש ובקול רעש גדול על ידי רבנו הגדול בסייעתא דשמיא, וחזרה מצוות התכלת בציצית לישראל, לאחר שבעונות נעלמה ונשתכחה מעם סגולה במשך למעלה מאלף וחמש מאות שנים של גלות, בערך מאז ימי תקופת רבנו סבוראי (שבאו לאחר סוף תקופת האמוראים) ואילך - שאז אבדו לגמרי עקבותיה של התכלת בציצית, ומני אז לא זכו בקיום המצווה ולא נודע אודותיה כלום.

הראשון מבין חכמי ישראל ומנהיגי הדורות, שהחל להתחקות אחר מעשה התכלת וצביעתה לשם מטרת חידוש מצוות התכלת בציצית, והתמסר למצווה זו בכל נפשו ובכל מאודו, היה **מרן הגאון הקדוש רבנו אדמו"ר מראדזין זללה"ה**, בעל "**אורחות חיים**" זי"ע.

זזה לשון קדשו של **מרן זצ"ל**, בפתח מאמר "**שפוני טמוני חול**" שהוציא לאור בשנת תרמ"ז לפ"ק:

"כאשר זה שנים רבות שמתי אל לבי עניין מצוות תכלת, אשר בעוונותינו הרבים נמנעה מאתנו, והוא אחד מהעניינים אשר חדלנו טובה בגלותנו... ובהיות כן, אין להתפלא על התחלת הדבר שהופסק ונתבטל מאתנו מצוות התכלת, כאשר ידוע כי בעוונותינו הרבים עברו עלינו צרות רבות וגזרות, וטולטלנו גולה אחר גולה, וליוקר מציאות התכלת מחמת דלותנו ושפלותינו, לא היה אפשר להשיג התכלת.

**"אכן וודאי ראוי ונכון בכל דור ודור לכל מי אשר יראת ה' נגעה בלבו, להתבונן ולשים לב לחפש עד מקום שידו מגעת, אולי יזכה ה' להיות ממזכי הרבים להחזיר עטרת תפארת התכלת לישראל"...**

רבנו הקדוש היה בבחינת "אומר ועושה". ברוב מרץ והתלהבות של קדושה הסמיך מחשבה למעשה, ותיכף הניח עצמו ראשו ורובו בבירור ההלכה לכל צדדיה, ולאחר שבירר הלכה למעשה כי ניתן גם בזמן הזה לחדש מצוות התכלת בציצית, אסף איש טהור מכל מרחבי ש"ס ופוסקים ומדרשי חז"ל את כל הסימנים של החילזון, אשר ממנו היו צובעים את התכלת בציצית בימי קדם בזמן בית המקדש ובימי חכמי המשנה והגמרא - עד שעלו בידו תשעה עשר סימנים מובהקים, שעל פיהם יכולים להכיר חילזון התכלת.

וכך הודיע רבנו בעצמו, לקראת סיום מאמר "שפוני טמוני חול" שהדפיס כאמור, אודות מציאת חילזון התכלת המתאים לפי כל הסימנים, **בזה הלשון:**

**"וגם אנוכי בעניי החלתי (=במצווה זו), ושלחתי לגלילות ים התיכון, והובא לי הברייה, והיא ממינים הנקראים דגי הדיו (ובלשון אשכנז "טינט פיש"), שיש בהם כתשעה עשר מינים, ונראה לי שבמין אחד מהם נמצאו כל הסימנים הנ"ל שנתבארו מדברי חז"ל, וגם דמו השחור כדיו הוא תחת ידי. אכן אין בכוח כל האומנים במלאכת הפרדה (=כעמיקער, כימאים) להפרידו.**

**"ואם יעזרני ה' לבוא לגלילות ים התיכון, ואשיגהו בעודנו חי אי"ה, אנסה ואשתדל בעזרת השי"ת להוציא ממנו את צבע התכלת"...**

ואכן, רבנו הקדוש מטריח עצמו לעבור אורחות ימים, בתנאי הנסיעות הקשים של הימים ההם, והגיע במיוחד לעיר "נאפולי" שבאיטליה, בכדי לבקר באקווריום המדעי הגדול למחקר ולצפייה, שנפתח בעיר זו כעשר שנים קודם לכן, שהיה בזמנו הראשון מסוגו בעולם (המקום קיים ומתפקד עד היום). שם עמד רבנו מקרוב על תכונות החילזון והתאמתו לסימנים שנתנו חז"ל בחילזון התכלת, ולאחר ביקור נוסף במדינה זו – השיג רבנו את החילזון בעודו חי, והביאו בחזרה עמו אל ביתו נאוה קודש **בראדזין.**

כאן החלה אצל רבנו מסכת מפרכת של ניסויים כימיים, כשרבנו נעזר לשם כך בידעויותיו העצומות בשטח מדע הכימיה והצבעים, כאשר הוא הקים במיוחד לשם כך מעבדת צביעה כימית בחצר קדשו, לצורכי מחקר אופן צביעת התכלת, והוצאת הצביעה לפועל הלכה למעשה.

לאחר ניסויים אינספור, ויגיעות וטרחות עצומות, שכרוכות היו בהוצאות רבות ובשעות מחקר אינסופיות, עלה סוף כל סוף בידי רבנו למצוא את הנוסחה הכימית המיוחדת, המאפשרת את הפרדת צבע התכלת מתוך דם החילזון השחור כדיו (כהגדרת רבנו הגדול הרמב"ם ז"ל בהלכות ציצית), וכפי שרבנו בעצמו מבשר על כך בסוף מאמרו



השני שהדפיס בנושא הלכה זה בשם "פתיל תכלת" (וורשה תרמ"ח). וכך מודיע רבנו זצ"ל בלשונו (שם):

"והנה הפעם אודה את ה' השם נפשנו בחיים, כי אחר אשר זיכנו לברר ההלכה הברורה בעזרתו, התחלתי לעסוק במעשה, להוציא לאור מלאכת שמים.

"ובאתי דרך הים... פה עיר וויניציא, ואחר יגיעה רבה מצאתי את החילזון באי קטן בקצה לשון הים המערבי, בשיעור הראוי לאסוף את דמו שיהיה די לצביעה..."

"והנה התחלתי לעסוק במלאכת המצווה בגודל יגיעה, כי הוכרחתי לחפש אופן במלאכה שאוכל להחליט שבאופן כזה נעשה בימי מציאות התכלת לפנים בישראל, שאם לא יוכל להיעשות רק על ידי כלים שהתחדשו בימים האחרונים מכילי מלאכת ההרכבה וההפרדה (כימיה) שלא היה אז, איך נוכל להחליט שנעשה אז באופן כזה, ולא יתכן לומר שהיה להם כלים כאלה? שהרי בטח היו נזכרים במסכת כלים (מסכת) שבת!

"וכן בסממנים הוכרחתי לדרוש בסממנים הנודעים לי שהיו בימי מציאות התכלת... באופן שאוכל להחליט כי כן נצבע אז..."

"ובעזרת השם יתברך עלה בידי להוציא מהדם השחור כדיו את צבע התכלת, באופן שאין שום דבר המסייע לצבע רק דם החילזון, והסממנים הם משוללי צבע, ורק פועלים להוציא את הצבע מהדם. וכל מי שרוצה לראות מלאכת הוצאת הצבע, יוכל לבוא ואראהו בעזה"י."

(ע"כ לשון קדשו של רבנו זללה"ה, שם)

\*עתה נעמדה בפני רבנו המשימה הקשה והאחרונה, שלב האחרון לפני צביעת התכלת בפועל והיא – הכנת תמיסה של צבע תכלת מדם החילזון, שיוכלו לצבוע בה את חוטי הציצית, בכדי לקבל את ציציות של תכלת הנחוצים לקיום המצווה הלכה למעשה - ובכך "להחזיר עטרה ליושנה".

לשם כך מקדיש רבנו עצמו שוב למשימת הקודש, כאשר הוא שב ומשקיע כוחות עצומים ביגיעת בשר ונפש במשך חדשים שלמים, וקרוב למחצית השנה השקיע רבנו ביגיעותיו אלה (=לאחר חזרתו ממדינת הים עם החילזון בידו, שאירעה בחודש תמוז תרמ"ח).

לבסוף - לאחר מכשולים אין ספור ויגיעות בלתי פוסקות, הגיע הרגע הגדול, שבו הגיע רבנו הקדוש בחסדי שמים, אל יעדו הנשגב. סוף כל סוף הוכנה היורה הראשונה של צבע התכלת מדם החילזון שבו נצבע התכלת בימים הקדמונים, ונצבעו בישראל פתילי התכלת של ציצית, הראשונים שמימי תקופת רבנן סבוראי מפני כאלף וחמש מאות שנה (!), בידי רבנו הקדוש, הנשר הגדול בעל הכנפיים - גאון הדורות ומנהיג

לרבבות ישראל, איש אשר מקום הניחו לו אבותיו הקדושים, וכל הדורות מימי קדם, להתגדר בו.

ואכן "איכשר גברא ואיתמחי קמיעא", שכן רבנו הגדול איחד כנודע בקרב קומת אישיותו הדגולה "גאונות" בהיקף ובקנה מידה המבהיל את הרעיון, יחד עם מומחיות וידיעתו בחכמה בכל מיני שטחים, שכן רק אדם גדול בענקים כרבנו איש האשכולות שהכול בו, יכול ומסוגל היה להרים על כתפיו הרחבים את משא הקודש הזה, ולהשיב לתחייה הלכה במקצוע שבתורה, אשר נשתכחה ונגנזה במשך דורות כה רבים מקרב ישראל עם סגולה.

המפנה הגדול וההיסטורי הזה בחיי התורה והמצוות בעם ישראל - אירע ויצא אל הפועל במסירות נפש ובסייעתא דשמיא מרובה, **ביום ה' בשבת, יום כ"ה בחודש כסלו, נר ראשון של חנוכה** - בשנת ה'תרמ"ט ליצירה, בעיר 'ראדזין'.

וכפי שמעיד על הדברים הללו **רבנו הגדול זללה"ה** בעצמו, בגנזי מכתב קודש ערוך אשר כתב ושלח (=בתאריך יום י"ג ניסן תר"ן) לשני גאוני הדור "כמעט בסגנון אחד" והם "**הגאון מורנו רבי יצחק אלחנן שיחי' האבד"ק קאוונא, והגאון מורנו רבי ישראל יהושע שיחי' אבד"ק קוטנא יע"א**" - המכתב במלואו הודפס בהקדמה לספרו הגדול, השלישי והמקיף ביותר של רבנו בנושא התכלת בציצית הנקרא "**עין התכלת**" (הופיע ויצא לאור לאחר פטירתו של רבנו, בוורשה תרנ"ב - על ידי בנו הגדול וממלא מקום קדשו, הוא **רבנו הגאון הקדוש אדמו"ר מרדכי יוסף אלעזר זללה"ה מראדזין**, בעל "תפארת יוסף").

זה לשון קדשו של רבנו (שם):

**"ובעזרת השי"ת, ביום ראשון של חנוכה, שנת תרמ"ט, אחר הרבה ניסיונות ובדיקות ביגיעה רבה, עלה בידי לצבוע היורה הראשונה. ובזמן קצר לבשו איזה אלפים מישראל תכלת בציציותם!"**

\*

בנוסף לאמור, שרדה בידינו 'אגרת תשובה' מכתב קודש מן הימים ההם בזמן הזה, אשר כתב רבנו לכבוד ידידו משכבר הימים הגאון הגדול **רבי חיים ברלין**, רבה של עיר הבירה מוסקבה ובנו של **הגאון הנצי"ב** (=הסכמה ממנו נדפסה על 'סדרי טהרות' מאת מרן זללה"ה על מסכת כלים), שבו הוא חוזר ומבשר באוזניו אודות 'צביעת התכלת' שנעשתה בימים אלה על ידו לראשונה.

מכתב התשובה מתוארך בראשו "**בעזה"י, אור ליום ב', ה' דחנוכה, תרמ"ט, ראדזין**", כלומר ארבעה ימים בלבד לאחר הצביעה הראשונה בידי רבנו.

בראשו של מכתב האמור, העוסק בעיקרו בנושא מצוות התכלת בציצית, כותב רבנו לגאון השואל בלשון התנצלות על איחור מכתבו אליו, כאשר הוא כותב בזה הלשון:

"על יקרת מכתבו מאחרית השנה (=ימי הרחמים והסליחות, אלול תרמ"ח), הוחלתי עד כה מהשיבו, כי לא מצאה ידי די השיב. כי רבות עבדתי להוציא מצוות התכלת לפועל ולמעשה, ועד עתה לא עלתה בידי.

"אכן בימים אלה, ימי מצווה (=ימי החנוכה) עזרני ה', ובעזרו עלה בידי אחר יגיעה רבה' והודות לה', כי הצליח ה' אותי לזכות את הרבים במצווה הזאת – כן יעזרני ה' להגדיל תורה ומצוות, ולראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות לאויו"ש"..."

לבסוף, לאחר 'שקלא-וטריא' של הלכה בנושא התכלת, מסיים רבנו מכתבו אל הגאון השואל, וזה לשונו:

**"ואקווה לה', שיזכנו לגמור המצווה לזכות הרבים.**

"והנני למלא בקשתו אשר ביקש במכתבו "תכלת ישלח לי כאשר יגמור", והנני שולח בזה ארבע כריכות [=חבילות] תכלת, כשר והדר. וה' ישיענו שנזכה לראות בגדי כהונה בבית המקדש (!) ולהקריב קרבנות חובותינו"!!! [ע"כ]

בשולי האיגרת הזאת מעניין לציין, כי מבין השורות מבצבצת היטב שמחתו היתירה ששרתה על רבנו הקדוש עם חידוש צביעת התכלת בציצית, כשהצליח ה' דרכו לאחר כל ההרפתקאות והיגיעות שהיו מנת חלקו במשך כשלוש שנים ומעלה, מאז שיקע עצמו רבנו הקדוש בעניין (=כאשר למעשה החל בכך הרבה לפני שנת תרמ"ז) - דבר הנשקף משורות המכתב, כשהכול היה עדיין "טרי" תחת רושם החידוש (וזאת בניגוד למכתבו האמור אל הגאונים מקוטנה ומקאוונא, שנכתב כאמור בריחוק זמן של למעלה משנה לאחר מכן, בשנת תר"ן).

לסיום, נחתום בזאת ברמז נאה שנשמע מפי [יבלחט"א] כ"ק אדמו"ר שליט"א, אודות הקשר המיוחד הנרמז בכתוב, בין מצוות ציצית - לבין מצוות הדלקת נר של חנוכה.

בפרשת "וישב" (הנקראת לעתים מזומנות בשבת חנוכה), כתוב בפסוק: "ותאמר הכר־נא, למי החתמת וּהַפְתִּילִים"!!.. (בראשית לח, כה)

**אומר על כך כ"ק אדמו"ר שליט"א:**

בפסוק זה נרמז הקשר הפנימי שבין שתי המצוות הללו - שתיהן באות כידוע במכוון לשם ראיית האדם וזכירה שבאמצעותן, בבחינת "ראה מצווה זו, וזכור מצווה אחרת"!! (בציצית – וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם" [במדבר טו לט]; ובחנוכה – 'הרואה נר חנוכה – צריך לברך' - "אלא לראותם בלבד"!).

שכן "הַחֲתַמְתָּ" – זהו נר חנוכה, שהנס אירע בפך השמן שהיה חתום בחותמו של כהן גדול; "וּהַפְתִּילִים" – אלו פתילי הציצית ("הַכֶּנֶף פְּתִיל תְּכֵלֶת..")! (=ע"כ)



"הנרות הללו קדש הם..."

**"חשוף זרוע קדשה, וקרב קץ הישועה" !**

**א פרייליכע און לעכטיגע חנוכה !**